

TEKST //

TORBEN ELSIG-PEDERSEN, REDAKTØR

Unge lægger sig fast på gymnasiet allerede i 8. klasse

FAKTA:

- 69 % af de unge begynder på den ungdomsuddannelse, de har besluttet sig for i 8. klasse.
- 93 % af de unge, der har lagt en plan for en gymnasial uddannelse i 8. klasse, starter på gymnasial uddannelse.
- 52 % af de unge, der i 8. klasse forventede at tage en erhvervsuddannelse, fastholder planen om en erhvervsuddannelse.
- 69 % af de unge, der i 8. klasse var usikre på valget af ungdomsuddannelse, ender med at vælge gymnasiet.

Unge lægger sig tidligt fast på, hvilken ungdomsuddannelse, de vil tage. Og det kan være en beslutning, der er vanskelig at røkke ved, viser ny undersøgelse fra EVA. 9 ud af 10 unge, der starter på gymnasiet har allerede i 8. klasse besluttet sig for, at det er den vej, de vil. Til sammenligning er det kun 5 ud af 10 unge i undersøgelsen, der i 8. klasse har planer om en erhvervsuddannelse, der ender med at gå den vej.

Samlet set holder 7 ud af 10 unge fast i det uddannelsesvalg, de har taget i 8. klasse, og blandt dem, der skifter mening, bytter de fleste et ønske om en erhvervsuddannelse ud med valg af gymnasiet – og sjældent omvendt.

Unge skifter dermed meget sjældent mening til fordel for en erhvervsuddannelse på trods af ind-

satser i udskolingen, som har til hensigt at understøtte og udfordre unges valg. Det kan fx være brobygningsforløb, erhvervspraktik, uddannelsesparathedsvurderinger og uddannelsesplaner.

Unge oplever at skulle lægge en plan for deres valg af ungdomsuddannelse i 8. klasse. Planen er som hovedregel at begynde på gymnasiet, som opleves at give flest muligheder på den lange bane – og planen følger de troligt.

Der er et paradoks i, at de unge holder fast i deres planer om gymnasiet trods det store fokus på at introducere til forskellige uddannelser i udskolingen, og at de indsatser, der skal hjælpe de unge med uddannelsesvalget, også er med til at skabe et pres hos mange unge.

12 skarpe til forskeren:

Man kan ikke "sælge" en erhvervsuddannelse til unge

Valget af en erhvervsuddannelse er – ligesom andre uddannelsesvalg – et identitetsvalg, fortæller Anne Sophie Madsen, der er områdechef i EVA, Danmarks Evalueringsinstitut. Her svarer hun på 12 spørgsmål i forbindelse med udgivelsen af undersøgelse om unges uddannelsesvalg

?: Hvad er hovedkonklusionen i jeres undersøgelse

En af hovedkonklusionerne i vores samlede undersøgelse er, at uddannelsesvalg fylder uforholdsmæssigt meget i unges bevidsthed. Det er et reflekteret valg som den enkelte unge bruger mange kræfter på. Særligt er mange unge i tvivl om, hvad de interesserer sig for og hvad de er gode til.

I 8. klasse sættes uddannelsesvalget for alvor på dagsordenen med den første UPV. Ikke mindst som led i den proces oplever mange unge en forventning om, at man bør "have en plan". Næsten halvdelen (46 %) af de unge oplevede i 8. klasse, at det var et stort pres, at skulle vælge uddannelse. Vi kan se et stigende pres over tid – i 9. klasse var det 59 %, der oplevede at uddannelsesvalget var et stort pres. Efter påbegyndt ungdomsuddannelse er det 62 %, der oplever at det er et pres at tænke over fremtidige uddannelsesvalg. Alligevel – eller måske som resultat af dette – ser vi at mange unge fastholder den plan for ungdomsuddannelse, de havde i 8. klasse.

>> Refleksionerne om uddannelsesvalg sker for langt de fleste unge som en privat praksis, hvor forældrene spiller langt den vigtigste rolle.

ANNE SOPHIE MADSEN
områdechef i EVA

?: Hvad siger det om de unges valgproces, når flertallet allerede i 8. klasse har valgt gymnasievejen

Hvis man er i tvivl om, hvad man interesserer sig for, er bange for at træffe forkerte valg og måske netop derfor oplever uddannelsesvalget som et pres, så bliver gymnasiet det mest sikre valg. Det giver muligheder og det er det, langt hovedparten af unge vælger efter 9. og 10. klasse.

?: Hvilke udfordringer stiller det vejledningen i

Den store udfordring er i bund og grund, at så få unge møder en vejledning, der imødekommer den enkeltes behov og drømme for fremtiden. Refleksionerne om uddannelsesvalg sker for langt de fleste unge som en privat praksis, hvor forældrene spiller langt den vigtigste rolle. Men forældrene har typisk en frygt for, at deres børn træffer valg der vil begrænse dem på sigt. Forældrene kender ikke uddannelsessystemet som det ser ud i dag.

?: Der har igennem mange år været fokus på, at de unge skal vælge erhvervsuddannelse og samtidig gerne hurtigt komme i gang med en uddannelse. Har disse politiske intentioner været forgæves

Valgprocessen handler i bund og grund om identitet: Hvem er jeg og hvem vil jeg gerne være? Hvis man ikke kender til erhvervsuddannelserne og de jobs, man kan få med en erhvervsuddannelse, er det meget svært at se dem som en mulighed.

Så ja og nej til spørgsmålet. Ja, fordi vi ikke endnu er lykkedes med at ændre søgningen. Og nej, fordi det store fokus på eud har resulteret i mange nye spændende initiativer og projekter, der potentielt kan åbne unges øjne for andre uddannelser og jobveje.

?: Det virker til at presset på de unge til at vælge en erhvervsuddannelse har været forgæves.

Ser du det også sådan

Man skal ikke tro, at man kan sælge erhvervsuddannelserne til unge. Valget af en erhvervsuddannelse er – ligesom andre uddannelsesvalg – et identitetsvalg. Og så er det et valg af et erhverv. Det forudsætter en interesse for et fagområde. Den interesse kommer ikke ud af det blå, men typisk gennem relationer til personer i erhvervet eller en tydelig oplevelse af at trives med en anden form for skolegang, der dermed peger én i retning af erhvervsuddannelserne. Rent statistisk ser vi, at jo mere indsigt den unge har i egne styrker og interesser i 9. klasse, jo større er sandsynligheden for, at den unge vælger en erhvervsuddannelse – og jo mindre pres har den unge oplevet.

?: Hvad tænker du, man kan lære af jeres undersøgelse i et vejledningsperspektiv

At arbejdet med den enkelte unges indsigt i egne styrker og interesser bør gennemsyre vejledningsindsatserne.

?: Der er fokus på brobygningsforløb, erhvervspraktik og uddannelsesplaner fra 8. klasse og op.

Ligger disse aktiviteter for sent i forhold til at kunne udfordre de unges valg

Mange unge har meget glæde af brobygning og praktik. Særligt praktik betyder meget for unge der overvejer en erhvervsuddannelse. Her får man virkelig afprøvet sig selv i forhold til ens forestillinger om et erhverv. Uddannelsesplanerne lader umiddelbart til at understrege forestillingen om, at man kan lægge en plan for sin uddannelsesvej i 8. klasse og uddannelsesplanen kan – direkte eller indirekte – give det indtryk, at det er bedst at holde fast i sin plan. Så dermed kan den komme til at modarbejde intentionen om at aktiviteterne skal udfordre den unges valg.

?: Hvad siger jeres undersøgelse om de unges overvejelser om valg af uddannelse

Interesser fylder særligt for de unge i 8. klasse. Men i 9. klasse fylder fremtidsmuligheder faktisk mere. Det afspejles også i vores analyser af unge på gymnasiet. Her er der en gruppe unge som ikke trives, som ikke synes at undervisningen er spændende, men som alligevel mener, at de har valgt den rigtige uddannelse. Netop fordi den giver de bedste muligheder i fremtiden.

?: Hvilke forskelle i afklarethed ser du hos unge der vælger erhvervsuddannelse frem for gymnasiet

De unge, der vælger en erhvervsuddannelse lige efter grundskolen er typisk meget målrettede. De er mere afklarede om deres interesser og styrker end unge der vælger gymnasiet, de er mere tilfredse med deres uddannelsesvalg, synes undervisningen er spændende og er mere motiverede. Dermed ikke sagt, at det ikke også gør sig gældende for mange gymnasieelever – andelen af unge på erhvervsuddannelserne er blot større.

Fx svarer 51 % af de unge på erhvervsuddannelserne, at de er helt enige i, at de er motiverede for at gå på deres uddannelse, mens det gælder 36 % af de unge i gymnasiet. 45 % af de unge på erhvervsuddannelserne er helt enige i, at de trives med det, de laver. Det gælder for 35 % af de unge i gymnasiet.

>> Uddannelsesplanen kan give det indtryk, at det er bedst at holde fast i sin plan. Så dermed kan den komme til at modarbejde intentionen om at aktiviteterne skal udfordre den unges valg.

?: Hvordan forklarer du, at unge, der vælger en erhvervsuddannelse, føler sig mindre pressede end unge på gymnasiet

Forklaringen kan ligge i, at unge på erhvervsuddannelser har gjort sig mange af de svære overvejelser om interesser og fremtidigt erhverv, inden de starter på en ungdomsuddannelse. Det er krævende at vælge en erhvervsuddannelse. Man skal have et ret dybt kendskab til egne interesser og evner og samtidig have modet til at vælge anderledes end flertallet.

?: Hvordan påvirker det de unge, at der er fokus på deres uddannelsesvalg gennem planer (elevplan, studievalgspportfolio og uddannelsesplan mv.)

Det understreger idealet om at "man skal have en plan". Og kan komme til at præge valgprocessen i retning af at "valget" fylder – på bekostning af nysgerrighed.

?: Hvilke overvejer giver jeres undersøgelse anledning til i forhold til vejledning og uddannelsesvalg

Undersøgelsens resultater understreger det paradoksale i, at det store fokus på uddannelsesvalg og planer i udskolingen ikke lader til at have den ønskede effekt, hverken i relation til et mål om at skabe afklaring eller en intention om at udfordre uddannelsesvalget og i sidste ende få flere til at vælge en erhvervsuddannelse. Et fremadrettet perspektiv, der også understøttes af vejledningsforskningen, kunne være en nedtoning af "valg-diskursen" og en ambition om, at udskolings- og vejledningsaktiviteter i højere grad end i dag knytter an til unges læreproces og udvikling over tid – med fokus på at understøtte unges omverdenskendskab og refleksioner over interesser, styrker og drømme for fremtiden. Samtidig er det vigtigt, at tvivl bliver italesat som en naturlig del af det at træffe valg. Unge skal klædes på til at håndtere tvivlen og have tilstrækkelig indsigt i uddannelsessystemet til at vide, at valget af ungdomsuddannelse ikke er definerende for resten af livet.

Målet må være at give plads til, at man som ung i udskolingen kan udvikle sin nysgerrighed, udforske sig selv i relation til forskellige opgavetyper og arbejdsområder og derigennem reflektere over, hvad der kan være en god vej for en – og hvordan denne vej også kan ændres.